

CENTER FOR
ANALYTICAL
RESEARCH &
EVALUATION

Erasmus+

Jean Monnet Modules

**« ХАЛЫҚТЫҢ ӨМІР СҮРУ САПАСЫ МЕН ҰЛТТЫҚ
ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ
МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ »**

**Халықаралық ғылыми-тәжірибелік
конференцияның
баяндамалар жинағы**

**Сборник докладов международной научно-
практической конференции**

**«ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АУДИТ В ОБЕСПЕЧЕНИИ
ВЫСОКОГО КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ И
НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»**

**Collection of reports of the international scientific
and practical conference**

**«STATE AUDIT IN ENSURING THE HIGH QUALITY OF
LIFE OF THE POPULATION AND NATIONAL
SECURITY»**

АСТАНА 2025

УДК 657.6
ББК 65.052
С23

С Сборник докладов международной научно- практической конференции «Государственный аудит в обеспечении высокого качества жизни населения и национальной безопасности » = Collection of reports of the international scientific and practical conference «State audit in ensuring the high quality of life of the population and national security» = «Халықтың өмір сүру сапасы мен ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі мемлекеттік аудит» Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның баяндамалар жинағы. – Астана: - 359 б.

ISBN 978-601-385-061-0

Жинаққа мемлекеттік аудит органдары қызметкерлерінің, ғылыми қызметкерлердің, ғалым-экономистердің, қаржы саласы және мемлекеттік аудит мамандарының, профессор-оқытушылар құрамының және білім алушылардың халық өмірінің жоғары сапасын және ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі мемлекеттік аудиттің өзекті мәселелері бойынша баяндамалары кірді

The collection includes reports of employees of state audit bodies, researchers, economists, specialists in the financial sector and state audit, faculty and students on topical issues of state audit in ensuring a high quality of life of the population and national security

В сборник вошли доклады работников органов государственного аудита, научных работников, ученых-экономистов, специалистов финансовой сферы и государственного аудита, профессорско-преподавательского состава и обучающихся по актуальным вопросам государственного аудита в обеспечении высокого качества жизни населения и национальной безопасности

ISBN 978-601-385-061-0

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2025

СОДЕРЖАНИЕ

Секция 1. Роль органов государственного аудита в обеспечении высокого качества жизни населения и экономической безопасности	
Базарбай А.Б. , Әбдіқадыр А.Е. Міндетті аудит объектілеріндегі аудиттің экономикаға әсері	6
Байбозин Ж.Е. Қазақстан Республикасының экологиялық аудит жүйесінің қазіргі жағдайын талдау	11
Бияшьева Н.С. Совершенствование систем управления рисками в государственном аудите: проблемы и перспективы	16
Бияхмет А.А. Методологические подходы к аудиту эффективности бюджетного финансирования транспортной отрасли в казахстане	22
Жанабаева Т.М. Еңбек және жұмыспен қамту саласындағы мемлекеттік саясаттың тиімділігіне жүргізілген аудит нәтижелері	25
Маматаева Д. Аудит эффективности цифровизации налоговых систем в казахстане: проблемы и перспективы развития	31
Мәмшетов С.Ж. Агроөнеркәсіптік кешенге бөлінген бюджет қаражатын пайдаланудың тиімділік аудиті	36
Рапилбекова А.Г. Аудит эффективности реализации государственной политики в области здравоохранения	42
Талғаров Д.Д., Саржакова Ж.Р. Ұйымның ішкі бақылау жүйесінің тиімділігін бағалау	50
Тохтахметова М.А. Қазақстан азаматтарының қоғамдық мемлекеттік аудитке қатысуы	57
Секция 2. Современные аспекты развития государственного аудита в повышении эффективности государственного управления	
Абдрашов А. М. Международная практика поддержки экспортеров и оценка её эффективности	63
Ахмедия А. Қазақстандағы міндетті аудиттің маңыздылығы	66
Мырзабек Г.М. Алибай А.Д. Аудиторлық тәуекелдерді бағалау	69
Алибекова А.Б. Ерсайынова М. Сембиева Л.М. Foreign experience of environmentally oriented state audit	74
Аманжан С. А. Цифрлық экономикаға көшу кезіндегі мемлекеттік аудиттің әлеуетті мәселелері	80
Анетова А.Н. Мемлекеттік органдардағы бизнес-процестердің реинжинирингі: мемлекеттік аудиттің тиімділігіне әсері	86
Әлімбек Ә.Г. Оценка государственной инвестиционной политики Республики Казахстан на соответствие стратегическим документам планирования	90
Еспаев Е.М. Вопросы развития экологического аудита	98
Жумагалиев Е.Т. Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық саласындағы тиімділік аудиті және инфрақұрылымды жаңғыртуға бюджет қаражатын пайдалану	102
Капан Н.М. Цифровизация государственного аудита в агропромышленном комплексе: вызовы и перспективы	104
Құсан Н.А. Государственный аудит в повышении эффективности управления государственным долгом на местном уровне: казахстанский опыт	110

Наурыз Д.А. Мемлекеттік аудит пен қаржылық бақылауды жетілдіру: шетелдік және отандық тәжірибе	117
Нурмагамбетова А.С. Сыртқы мемлекеттік аудиттің ашықтығын арттырудағы тәуекелдерді басқару жүйесінің рөлі	122
Ондасын А.Е. Цифровизация государственного аудита: современные подходы и перспективы	130
Өмірзақ.М.Е., Олжабаева.А.М. "Қазатомөнеркәсіп" ұақ "ақ қызметіндегі қателер мен жосықсыз әрекеттер: аудиторлық тәуекелдерді және бақылау шараларын талдау	140
Сакенова Г.Б. Рассмотрение международного опыта аудита эффективности реализации политики социального обеспечения в сфере продуктивной занятости Казахстана	146
Сембиев А.Н. Международный опыт развития социального аудита	152
Серікова А. Р. Энергетика саласындағы тиімділік аудиті	154
Сапархан Д.Б Қазақстан республикасының басқару жүйесіндегі мемлекеттік аудиттің рөлі	160
Сейфуллин О.Т. Развитие национальной системы сертификации государственных аудиторов как фактор повышения качества государственного аудита	168
Секция 3. Актуальные проблемы экономики в обеспечении национальной безопасности	
Анапия Н. Ж. Передача субъектов квазигосударственного сектора в конкурентную среду как инструмент снижения доли участия государства в экономике	174
Бақытжанова С. Б. Ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі мемлекеттік қаржылық бақылаудың рөлі	178
Есенбек Ч.Н. Влияние уровня финансирования науки на конкурентоспособность национальной экономики	181
Жаксылык С. Е. Жилищно-накопительная система: зарубежный опыт и практика внедрения в Казахстане	188
Жасұланова А. Б. Қазақстандағы сыбайлас жемқорлыққа және мақсатсыз шығындарға қарсы күрестегі мемлекеттік аудиттің рөлі	195
Жетпісова А.Е. Бухгалтерлік есепте әділ құнды қолдану: мәселелер мен мүмкіндіктер	202
Касенова А.К. Удаленный аудит: технологические вызовы и решения	208
Комекбаев Е. Е. Ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі экономиканың өзекті мәселелері	212
Мишкель И. А. Влияние киберугроз на экономическую стабильность и национальную безопасность	219
Танатова А. Қазақстан экономикасындағы ішкі аудитті қамтамасыз етудің өзекті мәселелері	225
Темирбек А. Т. Оценка влияния бухгалтерских ошибок на достоверность финансовой отчетности	233
Бекболсынова А.С. Стратегия налогового администрирования Республики Казахстан в условиях турбулентности экономики	239
Секция 4. Современные тенденции развития государственного аудита, учета и финансового менеджмента в странах Европейского союза	
Бекбосынова Л.Ж. Жабдықтаушылармен есеп айырысу есебі және ішкі бақылаудың негізгі теориясы	245
Ерниязова А.Р., Қаратаева Н.О., Боган А.А Цифровизация государственного аудит в странах ЕС: Как технологии помогают проверять финансы	252

Губарь С.А. Организация аудиторской деятельности в Республике Беларусь	259
Жахметова А.К., Шахарова А.Е. Мемлекеттік сатып алуды камералдық бақылаудың шетелдік тәжірибесі	264
Zhartybek D.B. From E-Salyq business to SAF-T: A Towards international Tax accounting standards	271
Каримова А.Х. Современное состояние учета расчетов с бюджетом в Казахстане	280
Оразбай М.А. Система внутреннего аудита в управлении рисками мошенничества в государственных органах	284
Оралбай А.М. Нормативно-правовое регулирование бухгалтерского учета и аудита амортизационной политики	289
Өмірзақ М.Е. Трансформация аудита под влияние искусственного интеллекта	297
Серикова М.А., Сембиева Л.М., Бектемир Х. Европейский опыт в формировании экологоориентированной модели государственного аудита	305
Башу З.Р., Буртебаева А.А., Оралова А Улучшение механизмов государственного аудита для оценки качества и управления природными ресурсами: опыт европейского союза	309
Сутбай А.К. Проблемы и перспективы реализации учетной и контрольной функций в современных экономических системах	314
Усеев С.Ж Современные подходы к аудиту и консалтингу в строительстве: анализ практик стран ЕС	320
Тасболатов А.Е. Стратегический аудит эффективности бюджетных средств в автодорожной отрасли Республики Казахстан	324
Машаева А.Ж., Жупышева А.О Стратегический аудит обеспечения водной безопасности в Республике Казахстан	337
Мухамедьярова Л.Р. Государственный аудит как инструмент контроля и повышения эффективности управления внебюджетными фондами	346
Сембиева Л.М., Саденова Г.С. Ключевые аспекты аудита в сфере спорта	355
Улыбышев Д.Н. Жайлауов Е.Б. Бектлеева Д.Е. Совершенствование методологии оценки эффективности использования национальных ресурсов	349
С.В.Биякин Учет лизинга в соответствии с IFRS 16 в казахстанской компании: опыт и практические аспекты	358
Алтынбек Т., Темірлан Т. Қонақ үй табыстылығын басқарудағы түнгі аудиттің рөлі	364
Жұман Ғ.С. Современные подходы к учету доходов в малом и среднем бизнесе	367
Шахарова А.Е. Концепция оценки влияния эффективного использования национальных ресурсов на качество жизни населения и национальную безопасность казахстана	372
Ирисбекова М.Н. Актуальные вопросы экономической безопасности региона	375

4. Жоғары Аудиторлық Палатаның 2024 жылғы аудиторлық қорытындылары
<https://www.gov.kz/memleket/entities/esep/documents/details/802829?lang=ru>
5. Алибекова Б.А. Мемлекеттік аудит (ілгерілетілген). Оқу құралы.
Нұр Сұлтан: Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ 2022ж. 176.
6. ҚР Жоғары аудиторлық палатасының 2024 жылғы жұмысының қорытындылары
<https://www.gov.kz/memleket/entities/esep/press/news/details/910103?lang=kk>
7. ИНТОСАЙның XXIII Конгресі бойынша баяндама
<https://intosairussia.org/ru/novostimedia/kongress/auditbolshikhdannnykhnovayarealnostvysshikhorganovaudita.html>

**СЫРТҚЫ МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТТІҢ АШЫҚТЫҒЫН
АРТТЫРУДАҒЫ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІНІҢ РӨЛІ**
Нурмагамбетова А.С.

Мемлекеттік аудит 1 курс магистранті
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Астана қаласы, Қазақстан Республикасы
E-mail: alsu.nurmagambetova@yandex.kz

Аннотация.

Мақала сыртқы мемлекеттік аудиттің ашықтығын арттырудағы тәуекелдерді басқару жүйесінің маңызы мен рөліне арналған. Қазіргі заманғы мемлекеттік басқаруда аудиторлық тексерулердің ашық жүргізілуі мен тәуекелдердің басқарылуы маңызды орын алады. Бұл жұмыс мемлекеттік органдардың тиімділігін арттыруға бағытталған тәуекелдерді басқару жүйелерінің дамуы, сыртқы аудиттің қоғам алдындағы жауапкершілігі мен ашықтығы жайында қарастырылған. Аудиттің ашықтығы тәуекелдерді басқару стратегияларының тиімді жүзеге асуына, халықтың сенімін арттыруға септігін тигізеді. Мақалада бұл үдерістерді жақсартудың жолдары мен олардың маңызы талданады.

Аннотация.

Статья посвящена роли системы управления рисками в повышении прозрачности внешнего государственного аудита. В современной практике государственного управления важным аспектом является открытое проведение аудиторских проверок и управление рисками. Работа охватывает вопросы развития систем управления рисками, направленных на повышение эффективности государственных органов, а также ответственность внешнего аудита перед обществом. Прозрачность аудита способствует эффективному внедрению стратегий управления рисками и повышению доверия граждан. В статье рассматриваются пути улучшения этих процессов и их значение для дальнейшего развития государственной аудиторской практики.

Annotation.

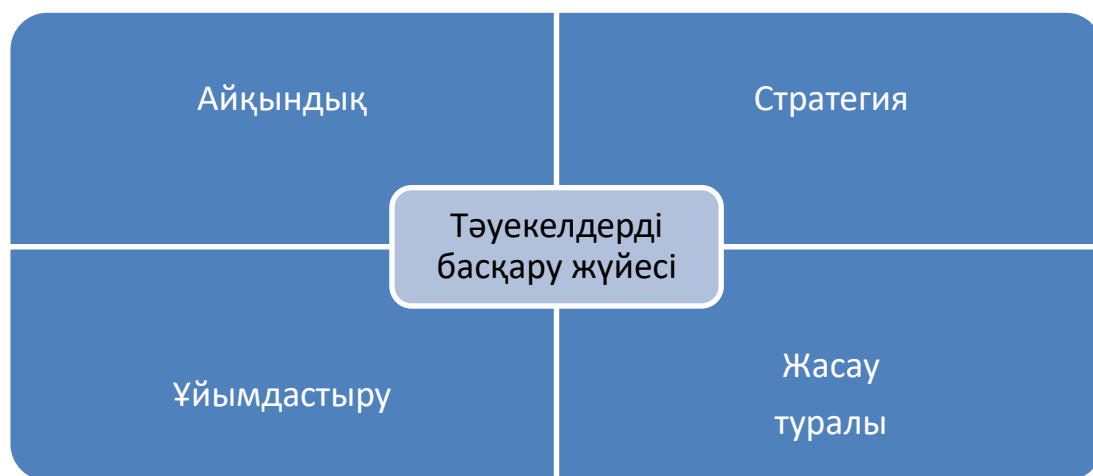
The article discusses the role of risk management systems in increasing the transparency of external state audits. In modern public administration practices, the

transparency of audit processes and the management of risks play a crucial role. This paper explores the development of risk management systems aimed at improving the effectiveness of state bodies and the accountability of external audits to the public. Audit transparency enhances the successful implementation of risk management strategies and boosts public trust. The article highlights ways to improve these processes and their importance for the advancement of state auditing practices.

Кілтті сөздер: сыртқы аудит, мемлекеттік басқару, тәуекелдерді басқару, ашықтық, мемлекеттік органдар, аудит жүйесі, қоғам сенімі, тәуекелдер, қаржылық аудит, басқару жүйесі

Кіріспе.

Қазіргі кезеңде мемлекет тарапынан жүргізілетін қаржылық бақылаудың маңыздылығы ерекше. Әр түрлі деңгейдегі мемлекеттік органдардың қызметіне тәуелді көптеген қоғамдық және жеке мүдделер, сонымен қатар мемлекет қаражатын дұрыс әрі тиімді пайдалану мәселесі мемлекеттік аудит жүйесінің тиімділігі мен ашықтығына тікелей байланысты. Бұл ретте тәуекелдерді басқару жүйесі сыртқы мемлекеттік аудиттің ашықтығын арттырудағы маңызды құрал ретінде қызмет етеді. Жалпы алғанда, жүйе төрт негізгі факторды қамтиды (1-сурет).

1-сурет-Тәуекелдерді басқару жүйесінің факторлары

Ескерту: автормен құрастырылған

Қауіптер, ықтимал дағдарыстар, құқықтық мәселелер және қаржылық тәуекелдер нақты анықталып, тиісті шешім қабылдаушыларға хабарлануы керек.

Басшылық компания жұмыс істейтін қолайлы деңгейлерді белгілеуі керек. Бұл төзімділік деңгейлері компания бойынша тәуекелдерді басқару стратегиясын әзірлеу үшін ағымдағы тәуекелдермен салыстырылады.

Олар көтерілгеннен және қолайлы деңгейлер орнатылғаннан кейін қайсысын қабылдау, хеджирлеу, тасымалдау және/немесе жеңілдету керектігі туралы шешімдер қабылданады.

Қаржы компаниялары жүйе үшін сенімді ішкі басқару топтарын, сондай-ақ компанияның тәуекелдер жиынтығын үздіксіз бақылау және басқару процестерін құруы керек. Бұл бақылау үшін негізгі тұлғаларды тағайындауды, мақсаттар мен кезеңдерді анықтауды және уақыт бойынша бақылауды қамтиды.

Мақаланы жазу кезінде біз жалпы ғылыми зерттеу әдістерін қолдандық: талдау, жүйелеу және жіктеу әдісі. Қазіргі уақытта құрылып жатқан қаржы нарығының цифрлық инфрақұрылымы ақпарат алмасудың, жинаудың, талдаудың, сақтаудың және қорғаудың, делдалдардың рөлін теңестірудің бірыңғай жүйесін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Алайда, дәстүрлі қаржылық делдалдардың рөлінің төмендеуіне қарамастан, сандық нарықта жаңалары пайда болуда, атап айтқанда:

- Нарық қатысушыларының өзара іс-қимылын жеңілдетуге бағытталған қаржылық және реттеуші технологияларды әзірлейтін FinTech және RegTech компаниялары ұсынатын IT-компаниялары.

- Сандық қаржылық активтер шығарылатын ақпараттық жүйелердің операторлары.

- Инвестициялық келісім-шарттар жасау үшін ақпараттық технологияларды пайдалануға мүмкіндік беретін инвестициялық платформалардың операторлары және т.б. Қаржы нарығының субъектілерінің бұл санаты да әртүрлі тәуекелдерге ұшырайды.

Бұл тәуекелдерге мыналар жатады:

1. Кәсіпкерлік тәуекел. Кез келген коммерциялық ұйым сияқты, бұл санаттағы субъектілер өз қызметін бастау үшін жарғылық капиталы, дамуы мен бизнесі үшін қаржылық ресурстары және жоғары білікті қызметкерлер штаты бар компания құруы керек. Алайда, жоғарыда аталған барлық шығындар теріс қаржылық нәтиже әкелуі мүмкін. Қазіргі уақытта бұл тәуекелді басқарудың оңтайлы шешімі ірі жүйелік маңызды банктер мен компаниялардың бизнесті әртараптандыруы болып табылады.

2. Пайдаланудағы техникалық бұзушылықтар салдарынан кәсіпорынның өз міндеттемелерін орындай алмауымен байланысты технологиялық тәуекел: таратылған тізілімде қамтылған деректерді құру, сақтау және жаңарту алгоритмдерінің дұрыстығы және т.б. Бұл жағдайда қаржылық шығындардан басқа, басқа да материалдық емес шығындар туындауы мүмкін.

3. Ең алдымен компанияның мердігерлер мен тұтынушылар алдында өзінің негізгі іскерлік функцияларын орындай алмауымен байланысты іскерлік беделді жоғалту тәуекелі. Бұл жағдайда тәуекелдерді басқарудың бақылау рәсімдері компанияның технологиялық және ұйымдастырушылық икемділігі қызметтегі басымдық болып қалатындай етіп үйлестіру болады: заманауи цифрлық өнімдерді жылдам әзірлеу және енгізу, қаржы нарығындағы сұраныс пен қажеттіліктердің өзгеруіне жауап беру, әртүрлі енгізу нәтижелерін болжау, оның ішінде қаржылық, және бизнес-процестерді жылдам түрлендіру.

Іс жүзінде аудиторлар барлық елеулі ауытқуларға 100% дәлел жинамайды, өйткені бұл экономикалық тұрғыдан тиімсіз. Аудиторлар ақылға қонымды сенімге көбірек сенеді.

Аудиторлық тәуекел – бұл аудиторлық сенімділіктің кемшілігі. Аудитор дұрыс емес қорытындыға келсе, бұл тәуекелді өз мойнына алуға дайын екені анық. Өйткені тәуекелдің бұл түрі іс жүзінде болмай қоймайды.

Төменде көрсетілгендей, аудиторлық тәуекел моделі аудиторлық жұмыстың көлемі мен көлемін анықтауға көмектеседі, нәтижесінде қол жеткізілген қорытындыға сенімділік болады.

$$\text{Аудиторлық тәуекел} = \text{Тұтас тәуекел} * \text{Бақылау тәуекелі} * \text{Анықтау тәуекелі}$$

Бұл теңдеуде әрқашан тепе-теңдік болуы керек. Аудитор анықтаған бақылау тәуекелі неғұрлым жоғары болса, анықталмау тәуекелі соғұрлым төмен болуы керек. Осылайша, үлгі өлшемі үлкенірек болуы керек. Егер жағдай керісінше болса, бұл қарапайым жұмыстың азырақ және жүйелі жұмыстың қажеттілігін көрсетеді. Алаяқтық тәуекелі ажырамас элемент болып табылады. Аудиторлық тәуекелді қашан қарастыруымыз керек:

- аудитті жоспарлау;
- аудиторлық процедураларды жүргізу; және
- нәтижелерді бағалау.

Ақпарат көзі ұйымның тәуекелді бағалау процесі болуы мүмкін. ЕАС-ның бұрынғы жұмысы, сондай-ақ Есеп палаталарының білімі мен тәжірибесі әрқашан қаржылық тұрғыдан да, сәйкестік тұрғысынан да ескерілуі керек. аудиттер. Егер аудитор мұндай ақпаратты пайдаланғысы келсе, ол алдыңғы аудиттен кейін оның ағымдағы аудитке қатыстылығына әсер етуі мүмкін өзгерістердің болған-болмағанын анықтауы керек.

1-кесте. Тәуекелдерді бағалау әдістері

Әдіс	Мазмұны	Қолданылу мақсаты
Сенситивтілік талдауы	Сатылым көлемінің, бағаның, шығындардың өзгерісінің пайдаға әсерін бағалау.	Тәуекелдерді анықтап, негізгі айнымалылардың әсерін түсіну.
Монте-Карло моделі	Әрбір айнымалының ықтимал мәндерімен 1000 симуляция жүргізу.	Тәуекелдерді болжау және жоба табыстылығын бағалау.

Ескерту: автормен құрастырылған

2-кесте. Монте-Карло моделінің нәтижелері

Нәтиже	Өлшем бірлігі	Жылдық пайда (орташа мән)	Жоба өтелу мерзімі (орташа мән)
Орташа нәтиже	Теңге	10,500,000	3.5 жыл
Ең жоғары нәтиже	Теңге	20,000,000	2 жыл
Ең төмен нәтиже	Теңге	3,000,000	5 жыл

Ескерту: автормен құрастырылған

Бұл кестелер тәуекелдерді басқару жүйесін қолданудың қаржылық моделдеу әдістері арқылы тәуекелдерді бағалау және болжаудың мысалдарын көрсетеді. Сенситивтілік талдауы мен Монте-Карло моделін пайдалану арқылы жоба үшін ықтимал қаржылық нәтижелерді нақтырақ көруге болады. Тәуекелдерді басқару жүйесінің тиімділігі ұйымның тұрақтылығын және қаржылық нәтижелерін арттыруға септігін тигізеді.

Сыртқы мемлекеттік аудиттің ашықтығын арттыру – мемлекеттің қаржылық басқаруындағы маңызды міндеттердің бірі. Бұл ашықтықты арттыру үшін тәуекелдерді басқару жүйесі тиімді жұмыс істеуі керек. Аудит жүйесінің ашықтығы мемлекеттік қаржылардың ашық және дұрыс пайдаланылуын қамтамасыз етіп, халықтың сенімін арттырады. Қаржылық бақылау үдерісінің айқындығы, ашықтық пен тиімділік қамтамасыз етілсе, қоғам тарапынан қабылданатын шешімдер оң болады.

Мемлекеттік қаржы және бюджеттік қаражаттарды бөлуді бақылау жүйесі сыртқы мемлекеттік аудит арқылы жүзеге асырылады. Бюджет қаражатының ашықтығын арттыру үшін тәуекелдерді басқару жүйесі маңызды рөл атқарады.

Мемлекеттік бюджет көлемі: 100,000,000 теңге

Бюджеттік шығындардың бөлінуі:

Әлеуметтік сала: 40,000,000 теңге

Инфрақұрылым: 30,000,000 теңге

Қорғаныс: 20,000,000 теңге

Әкімшілік шығындар: 10,000,000 теңге

Тәуекелдер:

Шығындардың бұзылуы: Бюджеттік қаражаттар мақсатсыз пайдаланылуы мүмкін.

Жаңсақ қаржылық есептер: Қаржы есептерінде қателіктер немесе жалған ақпарат болуы ықтимал.

Коррупция: Бюджет қаражаттарының белгісіз немесе заңсыз жолмен бөліну қаупі бар.

Тәуекелдерді басқару шаралары:

Аудит жүргізу: Бюджеттік шығындар мен қаржылық есептердің дұрыстығын бақылау үшін үнемі сыртқы аудит жүргізу.

Қаржылық есептердің ашықтығы: Қоғамдық ұйымдарға қаржылық есептерді ашық жариялау.

Тәуекелдерді бағалау: Сыртқы аудит барысында нақты тәуекелдерді анықтап, олардың басқарылуын қамтамасыз ету.

Тәуекелдерді басқару жүйесі аудиттің тиімділігін арттыруда маңызды рөл атқарады. Бұл жүйе арқылы мемлекет қаржылық тәуекелдерді анықтап, оларды төмендетуге бағытталған шараларды жүзеге асырады.

Сыртқы аудиттің көмегімен бюджет шығындарына қатысты анықталған тәуекелдер:

Шығындардың 10% –ы тиімсіз пайдаланылады (10,000,000 теңге).

Қаржылық есептерде 5% қате бар (5,000,000 теңге).

Коррупциядан 2% шығындар (2,000,000 теңге).

Тәуекелдердің әсерін бағалау:

Тиімсіз пайдалану: 10,000,000 теңге – бұл бюджеттік қаражаттың тек 10%-ы ғана, бірақ бұл соманы басқару арқылы бюджет ашықтығын арттыруға болады.

Қателер мен жаңсақ есептер: 5,000,000 теңге жоғалтулардың көзі болып табылады, бірақ бұл қателіктерді түзету арқылы жалпы қаржылық есептердің сапасын арттыруға болады.

Коррупцияның ықтимал шығындары: 2,000,000 теңге, коррупциямен күрес шаралары арқылы бұл шығындарды болдырмауға болады.

3-кесте. Қаржылық көрсеткіштер мен тәуекелдердің басқарылуы

Көрсеткіш	Құны (теңге)	Тәуекелдер	Тәуекелдерді басқару шаралары
Бюджет қаражаты	100,000,000	Тиімсіз пайдалану, қателіктер, коррупция	Аудит жүргізу, қаржылық есептердің ашықтығы
Шығындардың бұзылуы	10,000,000	Қаржылық есептердегі жаңсақтықтар	Тәуекелдерді бағалау, бақылау
Коррупция тәуекелі	2,000,000	Мемлекеттік қаржыны заңсыз бөлінуі	Қаржылық бақылауды күшейту, жазалау шаралары
Жаңсақ қаржылық есептер	5,000,000	Қате есептер мен бұрмалау	Есептердің ашықтығы, аудит жүргізу
<i>Ескерту: автормен құрастырылған</i>			

Бұл есепте сыртқы мемлекеттік аудиттің ашықтығын арттырудағы тәуекелдерді басқару жүйесінің рөлі мен оның тиімділігін қарастырдық. Аудит арқылы анықталған тәуекелдер мен оларды басқару шаралары бюджеттің тиімді пайдаланылуын қамтамасыз етеді және қаржылық есептерді ашық етеді. Қаржылық есептер мен бюджет шығындарының ашықтығын қамтамасыз ету арқылы мемлекет қаржылық қауіптерді төмендетеді және қоғамдық сенімділікті арттырады.

Тәуекелдерді басқару жүйесінің дұрыс жүзеге асуы арқылы бюджет қаражаттарын тиімсіз пайдалану, қаржылық қателіктер және коррупцияның алдын алуға болады. Сондықтан, сыртқы мемлекеттік аудиттің ашықтығын арттыру үшін тиімді тәуекелдерді басқару жүйесін құру өте маңызды.

Ұсыныстар:

Аудит процедураларын күшейту: Бюджет шығындарын бақылау мен есеп берудің ашықтығын арттыру үшін сыртқы аудитті үнемі жүргізу.

Қоғамдық қатысуды арттыру: Мемлекеттік қаржылық есептерді қоғамға ашық түрде ұсыну.

Тәуекелдерді басқару жүйесін жетілдіру: Тәуекелдерді басқару жүйесін жетілдіру арқылы қаржылық есептер мен бюджетке қатысты тәуекелдерді тиімді бақылау.

Тәуекелдерді басқару жүйесінің сыртқы мемлекеттік аудиттің ашықтығына әсері айқын. Әрбір мемлекеттік органның қаржылық есептілігі мен іс-қимылдарының дұрыстығы тәуекелдерді басқарудың тиімділігіне тікелей байланысты. Тәуекелдерді дұрыс басқару тек қаржы мәселелерін реттеп қана қоймай, әрбір аудиттің ашық әрі объективті түрде жүргізілуіне мүмкіндік береді. Қоғам мен бақылаушы органдардың сенімін ұлғайту үшін тәуекелдерді басқару жүйесі өзекті болып табылады.

Қорытынды

Сыртқы мемлекеттік аудиттің ашықтығын арттыру үшін тиімді тәуекелдерді басқару жүйесін құру қажет. Мұндай жүйе тек қаржы мәселелерін бақылауға ғана емес, сонымен қатар мемлекет пен қоғам арасындағы сенімді нығайтуға, мемлекеттік органдардың ашық әрі әділ қызмет атқаруына мүмкіндік береді. Сондықтан да әрбір мемлекет үшін тәуекелдерді басқару жүйесінің тиімділігі мен ашықтығы үнемі назарда болуы тиіс.

Сыртқы мемлекеттік аудиттің ашықтығын арттырудағы тәуекелдерді басқару жүйесінің рөлі өте маңызды. Бұл жүйе мемлекеттік қаржының дұрыс және тиімді пайдаланылуын қамтамасыз етуге көмектеседі, сондай-ақ бюджеттік шығындардың заңды әрі мақсатты түрде жұмсалуды бақылауға мүмкіндік береді.

Тәуекелдерді басқару жүйесі арқылы қаржылық есептердің ашықтығы мен сенімділігі артады, бұл өз кезегінде қоғамдық сенімнің жоғары болуына әкеледі. Бюджеттік шығындарды бақылау, қателіктер мен жаңсақ есептерді түзету, коррупция тәуекелдерін басқару арқылы мемлекеттік қаржылық бақылауды нығайтуға болады. Бұл шаралар мемлекеттік қаражаттардың тиімді жұмсалуды қамтамасыз етіп, бюджет қаражаттарының дұрыс бөлінуін бақылауға мүмкіндік береді.

Тәуекелдерді басқару жүйесін тиімді пайдалану арқылы мемлекеттік бюджеттің ашықтығын арттыруға және қаржылық есептердің сапасын жақсартуға болады. Сонымен қатар, сыртқы аудиттің рөлі қоғамдағы және халықаралық деңгейдегі сенімділікті арттырып, үкіметтің қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз етеді. Сондықтан мемлекеттік аудит пен тәуекелдерді басқару жүйесінің интеграциясы мемлекеттік қаржыларды басқаруда маңызды рөл атқарады және ұзақ мерзімді қаржылық тұрақтылықты қолдауға мүмкіндік береді.

Аудит пен тәуекелдерді басқару жүйесін жетілдіру арқылы бюджет шығындарын тиімді жоспарлауға және қоғамдық мүдде үшін қаржылық тұрақтылықты нығайтуға болады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы Қазақстан Республикасының Заңы 2015 жылғы 12 қарашадағы № 392-V ҚРЗ. [Электрондық ресурс] - <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000392>
2. Қаржылық бақылаудың халықаралық тәжірибесі. (2017). Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі.
3. Әбдіқадырова, С. С. (2016). Мемлекеттік басқарудағы тәуекелдерді басқару. Алматы: Ғылым.
4. Досқалиева, К. Ж. (2019). Қаржылық бақылауды басқарудың тиімділігі. Қазақ университеті баспасы.
5. Жақсыбаев, Т. (2020). Мемлекеттік аудиттің ашықтығын арттыру әдістері. Алматы: Экономика.

ЦИФРОВИЗАЦИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Ондасын А.Е.

студент 1 курса ОП «Государственный аудит»

Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, г. Астана,
Республика Казахстан

E-mail: ondassynovaa03@mail.ru

Научный руководитель: Жупышева А.О. PhD, старший преподаватель кафедры
«Государственный аудит»

Аннотация: Цифровизация государственного аудита является ключевым инструментом повышения эффективности управления государственными ресурсами. В статье рассматриваются концептуальные основы цифровизации, современные технологические подходы, международный опыт и перспективы внедрения цифровых технологий, таких как искусственный интеллект, аналитика больших данных и блокчейн, в систему государственного аудита. Исследование подчеркивает, что цифровая трансформация способствует повышению прозрачности, точности и подотчетности аудиторских процедур, что, в свою очередь, положительно влияет на качество жизни населения и укрепляет национальную безопасность.

Ключевые слова: цифровизация, государственный аудит, искусственный интеллект, аналитика больших данных, блокчейн, качество жизни, национальная безопасность, цифровые технологии.

1. Введение: Императив цифровизации государственного аудита для обеспечения высокого качества жизни населения и национальной безопасности

В условиях возрастающей сложности государственного управления и растущей потребности в большей прозрачности и подотчетности роль государственного аудита претерпевает значительные изменения. Традиционные методы аудита могут оказаться недостаточно эффективными для обработки и анализа постоянно растущего объема и сложности современных финансовых и операционных данных. Внедрение цифровых технологий становится